e | rara

www.e-rara.ch

In utriusque iuris libros introductorium

Bartolus

[Basileae], 1517

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-641

[Processus Sathane contra genus humanum]

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d’imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L’éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l’imprimerie jusqu’au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Visual Library

Proceſſus Sathane

¶ Spurciſſimi Sathane litigationis infernaliſq; nequitie ꝓcuratoris cõtra genus humanū: corā dño noſtro Jeſu chriſto agitate: beata virgine Maria eius matre ꝓ nobis aduocata comparente: liber feliciter incipit.

NOſtis fratres chariſſimi/ q̄liter Sathanas ſubintrans viſcera Jude/ ꝓcurauit ꝙ ipſe iudas magiſtrū ſuū ꝓphetā/ q̄ filiū dei ſe faciebat/ morti tradi faceret. Noſtis etiā q̄liter genus humanū ab exordio mūdi fuit dānatū ꝑ inobedientiā Eue: ⁊ poſtea fuit ſaluatū ꝑ Mariā. Nā mulier dānauit .ſ. Eua: ⁊ mulier ſaluauit .ſ. Virgo maria. Cogitauit itaq; nequitia infernalis intra ſe cõuocata ex aſtutia diabolice fraudis: quō et qualiter poſſet redigere genus humanū in ſuam p̄ſtinā ſeruitutem: ⁊ intuens nullā nationē ſeu naturam fraudulentiorē exiſtere muliere: ſuggeſſit vxori Pilati ſuggerere Pilato/ vt īpediret mortē illius ꝓphete. ¶ Vn̄ legit in paſſione illā dixiſſe Pilato: Quid tibi ⁊ iuſto illi? multa enī paſſa ſū ⁊c̄. Videbāt ieſum infinita miracula facientē/ dicebāt: Hic ē enī filius dei. Cum aūt eſuriebat/ contrariū dicebant: vnde quādoq; dicebant: nō expedit vt iſte moriatur. Cū enī dicebant ꝓphete: ꝙ oportet vnū mori ꝓ populo: q̄ deſcenderet ad inferos: ⁊ porte inferni aduerſus eum nō p̄ualebunt: ⁊ extrahet captiuos: quare non expedit ipſum mori: quia ſolatiū eſt miſeris ſocios habere penaꝝ: vnde in hoc dubio exiſtens pilatus dixit: Quod ſcp̄ſi ſcripſi. Et ita Jeſus chriſtus fuit crucifixus/ mortuꝰ ⁊ ſepultus. Demū cogitauit nequitia infernalis lōgo malicioſo et ponderoſo cõſilio:

ꝙ ꝓcuratorem mitteret ad p̄ſentiā Jeſu chriſti bñ inſtructū: ad petendum ꝙ genus humanum in eorum p̄ſtinam redigeret ſeruitutē. Nec miremini ſi dicimus ꝙ ad preſentiam ſuperioris poteſt accedere: quia loquimur more humano: aut quia ſicut ſcitis: vbicunq̄ ſit demon principaliter/potentialiter cruciatur: quia eius pena eius oſſibus ſicut lepra leproſo eſt infixa/vel tinea tineoſo: aut ſicut ruſticus vel iumentum nō releuatur pena portando pōdus ferreum in aula regia. Sic demon vbicūq̄ a ſua pena non releuatur.

Procurator legitur legitime cōſtitutus/aſtutus ⁊ verſutus: ad p̄ſentiā chriſti accedens dixit: Creator celi ⁊ terre: ego ſum q̄dam dānatus ꝓcurator totius nequitie infernalis: corā vobis comparēs ad agendū cōtra genus humanū. Placeat vobis ad informationē veſtrā aliquantulū me audire. ¶ Dixit dñs ei: Audias me dare informationē. Rñdit demō. Non dabis dñe: ſed ad informationē veſtrā aliq̄ vobis explanabo ſi placet. Dixit dñs. Tu ſcis ꝙ materie cauſaꝝ nobis veraci affectione pandunt: quare a te nō decet informari. Recolimus em̄ dū mundū perambulauimus/qualiter nos informare volebas dū dixiſti: Dic vt lapides iſti panes fiāt. Dixiſti quoq̄ ꝙ innūerabilia nobis dares ſi te adoremus. ¶ Demō dixit. Tu es iuſticia/⁊ iuſticiā poſtulo: peto humanū genus vocari corā te ad certū diē: reſpōſurū mihi ꝓcuratori nequitie infernalis: ⁊ ecce ꝓcuratoriū meū. Quo inſpecto p dn̄m/cū careret oī calumnia: dixit dn̄s: De die agat. Rñdit demō: Ad diem craſtinā. Reſpōdit dn̄s: Tu noſti experientiā facti ꝙ longa via eſt: ⁊ ꝙ de die ſumus diſcordes. Ad iudicem em̄ ptinet ex eius officio dies partibus aſſignare: quare nos tibi ⁊ generi hūano aſſignam⁹ certū

diem: ſcꝫ diẽ veneris ſanctã qua crucis patibulo pe
nã ſubimus corꝑalẽ. ¶ Reſpõdit demon: Ha dñe:
vbicũq₃ locoꝝ hec dies eſt: iſignis debet eſſe ⁊ cele/
bris. Sicut em̃ iura ꝑ ora ꝑncipũ ꝓmulgata teſtan/
tur: quare citatio ꝙcꝗd ex ea ſequeret / nullius eſſet
momẽti. ¶ Rñdit dñs: Nos iura condimus: ⁊ au
toritatẽ damus iuribus / nõ iura nobis: quare volu
mus citationẽ valere ⁊ ꝓceſſus: nõ obſtãte ꝙ talis
ſit vbilibet formata. Et dixit gabrieli: Vocifera cũ
tuba tua ſonifera / ad dictũ diẽ genus humanuꝫ re
ſponſurũ corã nobis ꝓcuratori neqtie infernalis.
Quib⁹ actis / receſſit demõ ad inferos / cũ talib⁹ no/
uis qualia ſuꝑius audiſſet. Quibus ſociis inferna
libus relatis ꝑ dictũ ꝓcuratorẽ: viderũt demones
ꝙ nullam gratiã / nullã miſericordiã a dño inuene/
rũt. Habito ꝯſilio / eoꝝ iuſticie vt dicebant inheren/
tes: ſtatuerũt eundẽ ꝓcuratorẽ ad dictũ diẽ mitte/
re: iuſticiã petiturũ iudicẽt. ¶ Qua die aduentẽte:
cogitãs ipſe demõ ꝙ maior erat cõtumacia actoris
q̃₃ rei: ꝙ in regno celoꝝ nullos habeat amicos: cõ/
paruit tẽpeſtiue (vt loquamur more hũano) in loco
in quo iudex ꝓ tribunali ſedere ꝯſueuerat. ¶ Ad/
uenıẽte itaq₃ die demõ comparuit dicẽs: Dñe / ego
ſum ille deputatus ꝓcurator q̇ habeo diẽ ⁊ als di/
cere coraꝫ vobis ꝯ genus humanũ. ¶ Rñdit chri/
ſtus: Vade ⁊ expecta: tu ſcio ꝙ tota dies cedit gene
ri humano. Expectans demon vſq₃ ad horam no/
nam: ⁊ vidẽs (vt more humano loquamur) litigan
tes eũtes ⁊ redeuntes ad ſuã audientiã. ¶ Iterato
dixit demon: Pater qui es vbiq₃ ſumma iuſticie:
ego me iterũ ꝑſento ꝯ genus humanũ. Cui dñs ait
importune: Nonne tibi diximus: quia tota dies ce
dit? Et ſic expectauit vſq₃ ad noctis tenebras. Tũc
incepit demõ vociferare ⁊ clamare dicẽs: Ubi ẽ iu/
ſticia que in celis dicit eſſe / quã vix inuenio. ¶ Re

ſpodit dn̄s: Ueni maledicte: iā eſt hora vt te audia
mus. Et exhibuit ſtatim citationez. Qua exhibita
clamatū extitit ſi eſſet aliq̄s hic ꝓ genere humano.
Ueruntamē quilibet obticuit. ¶ Reſpōdit demō:
Nemo credat ꝙ velim ꝓcedere/niſi curiali mō: quo
poſito ꝯſtat de cōtumacia humani generis. Quid
ſup hoc dicāt iura qualiter iudices agere debeant.
¶ Reſpōdit dn̄s: Tu ſcis quia ſtatim nō debet iu
dex excōmunicationis ſententiaz fulminare. Dixit
demon: Ego nō peto hoc: ſed tm̄ poſtulo mihi litte
ras fieri/ ꝙ ſufficiēter cōparui/nemine ꝓ humano
genere cōparente. Neſcio q̇d minus poſſem petere:
q: ſicut dixi/curialiter agere ꝓpono. Uerū tamē eſt
ꝙ demon non querebat aliud/niſi ꝙ nos tm̄ poſſet
redigere in priſtinā ſeruitutē vel inobedientiā: ꝓpē
quam vt noſtis/fueramus damnati per factū Eue.
¶ Reſpondit dn̄s/qui nouit abſcondita tenebra
rum. Tu is ꝙ iudices qn̄q3 ſm̄ iura vtunt̄ mera
iuſticia: qn̄q3 equitate: qn̄q3 rigore ſm̄ pſonas/loca
cauſas ⁊ tpa. Bn̄ ſcimus ꝙ equitas qn̄q3 p̄fert̄ ri
gori. Uolumus itaq3 equitate vti: qua equitate diē
iſtū cōtinuamus: ⁊ ꝓrogamus in ſtatu ꝓut melius va
lemus in diē craſtinū: qđ facere potuit đ iure. ¶ Tūc
exclamauit demon: Ha dn̄e: vbi eſt iuſticia tua? Re
ſpondit dn̄s: Eijcias eū foras: nōne tibi diximus ꝙ
volebamus equitate vti? Et eiectus eſt de regno ce
loꝝ: ⁊ ad inferos remeauit. Qui ſi q̄ dura noua p̄
mo ſocijs ſuis retulit: mō duriora eis dixit. ¶ Ue
rūtn̄ dixerūt demones: ꝙ ſi iudex equitate penſata
qn̄q3 vtat̄/nemini facit iniuriā: licet parti non faciat
gratiam. Sero autem fuit magnus clamor in celos
q: genus humanū erat in ꝯtumacia poſitū/niſi eſ
ſet clemētia ſaluatoris: qui equitate penſata diē ꝓ
rogauit in diē ſequentē: ⁊ intantū ꝙ clamor aſcēdit
ad aures beate v̄ginis. Que audita rei cauſa ama

tiſſime fuit turbata:inq̄rēs a iudice ꝙ nil erat inno/
uandū/nec innouari poterat pendente dilatiōe. Et
dixit publice ꝙ volebat eſſe aduocata generis hūa
ni. Quo audito/omnis chorus militie celeſtis/ma/
gnis gaudijs eſt repletus. Mane aūt rediit ꝓcura/
tor infernalis nequitie:tēpeſtiue ſubintrans ꝯſiſto/
riū:⁊ cū cordis amaritudine inaudita:videns iudi
cē venientē ad ſedendū ꝓ tribunali. ¶ Poſtea ve/
ro aduocata noſtra veniebat comitata comitibus
angeloꝝ/cū militia celeſti alta voce canentiū: Aue
regina celorū/mater regis angelorū. O maria flos
virginū velut roſa vel lilium:funde p̄ces ad filium
ꝓ ſalute fideliū. Ad ipſam ꝓ nobis magis animā/
dā fortiꝰ canebāt. Proceſſit ergo aduocata noſtra
cū eadē celeſti militia:⁊ ſedit ad dexterā filij ſui/di/
cēs: Fili mi:audio ⁊ neſcio q̊s ꝯ̄ genus humanum
cauſam habere ſe dicit:q̊s eſt ille/aſſurgat ⁊ compa
reat. Tūc eñ dixerūt angeli: Uidete verſutū/dāna/
tū/reprobatū accuſatorē fratrū. Ille eñ eſt q̄ nō ceſ
ſat infeſtare iudicē ꝯ̄ genus humanuꝫ. Qui ſtatim
citatus eſt:⁊ cōparuit demiſſa facie:beatā mariam
eleuatis oculis reſpicere nō audebat. Qui eñ male
agit/odit lucē. Que etiā ip̄m demonē tā honorabi
li oculo cognoſcebat:qd̄ dolores ſui cordis/oculi ⁊
facies indicabāt. ¶ Dixit chriſtus demoni: Nō di
cas quicq̄d habes ꝯ̄ genus humanū dicere. Reſpō
dit diabolus. Pater ſancte non moueat vos caro
⁊ ſanguis:ſic mihi facite iuſticiā:quia vos eſtis iu/
ſticia/charitas ⁊ equitas vbicūqꝫ locoꝝ. Uos dict/
tis ꝙ ego dicā cauſam meā:ſed nō video cū quo lo
quar:quia iudiciuꝫ ſicut ſcitis/conſtat ex tribus ꝑ/
ſonis:perſonā aūt rei nō video. ¶ Reſpondit bea
ta virgo. Quia ſicut dicit demon/iudiciuꝫ conſtat
ex tribus ꝑſonis:ego non video ꝑſonā actoris/que
ꝓ̄mitus eſt fundanda. Reſpondit demō. Fundata

eſt pſona actoris: put ɔſtat ex ꝓcuratorio noſtro ꝑ
iudicē citatiōe obtēta. ¶ Loquit maria. Ex quo ꝑ
tes ſunt pſentes: nō eſt dieta inuanū tenenda: peto
copiā ꝓcuratorij partis aduerſe/ ⁊ citatiōes mihi fi
eri dari: quia ſic debet fieri. Loquit demon. Cui fi/
et copia: parte hic nō video. Reſpōdit maria. Ecce
aduocata generis humani. Loquit demon. Audi
pater: reſpice veritatem: quia tua mater ab omni of
ficio aduocationis excluditur. ¶ Aduerte primo:
quia omnes mulieres poſtulare ꝓhibent: quia viri
le officiū eſt. ¶ Preterea ipa eſt mater tua: ⁊ ſic val
de eſſet mihi ſuſpecta. Et ſi ad illud officiū admitte/
ret: de leui poſſet vos tanꝗ filiū ſuū ad ſuam par/
tem trahere: ad que dico eam minime admittendā.
¶ Tūc loquitur aduocata filio: Cauete fili mi: ne
forte ipſius verſuti allegationes fraudulenter vos
circūueniant in aliquo. Aſſerit eñ me ad aduocati/
onis officiū nō eſſe admittendam. Mentitur: ⁊ ve/
re contra veritatem loquit: qꝛ in ore eius nunꝗ fu/
it inuēta veritas. Fili chariſſime: vos q̄ iura condi
diſtis/ noſtis ꝙ mulieres nō admittant ad poſtula
tionis officium: ꝓ perſonis aūt miſerabilibus ⁊ cō
iunctis viduis ⁊ pupillis bn̄ admittūt: vt dicūt de/
cretales ⁊ leges. C. ⁊ ff. ti. d̄ ꝓcuratoribus: ⁊. iij. q.
vij. c. ſ. Sed multe miſerabiles pſone ſunt inquā in
mūdo: quē ipſe nitit redigere in pſtinā ſeruitutē ꝯ
iura naturalia. ¶ Preterea dicit ipe ꝙ ego ſuꝫ ma
ter iudicis: ergo mulier: vnde tanꝗ mulier ⁊ aduo
cata admitti debeo. Etiā cauſam iſtā defendere vo/
lo: qꝛ mea intereſt tanꝗ aduocata. Añ ſi eſſem hereti
ca vel iudea vel excōicata: defenſiones mee mihi eſ/
ſent ſalue: ⁊ audiri deberē ⁊ me defēdere. Noſtꝭ bn̄
fili tres fore ordines in mūdo: ɔiugatoꝝ/ virginū ⁊
cōtinentiū. Ego eñ fui de omni ordine. Coniugata
cum ioſeph: ⁊ virgo ante partum/ ⁊ in partu/ ⁊ poſt

partum: ⁊ ineffabiliter vos cõcepi ⁊ genui/ſine alte
rius cõtactu: ſicut granũ ſine alterius grani conta/
ctu germinat. Et ſicut virga aaron flores ⁊ frõdes
⁊ fructus ꝓtulit abſqꝫ ſemine ⁊ radice. Suꝫ quoqꝫ
⁊ fui continẽs: ad denotandũ omnẽ ordinẽ hũani
generis: nuncupari debeo aduocata: quare me ad/
uocatam admitti poſtulo/tanqꝫ ꝓpriũ factũ meum
ꝓſequens. ¶ Reſpondit demon: Hoc vere peto in
terloqui. Super quibus iudex iuſtus interlocuto/
rie decreuit Mariã in aduocatam admitti debere.
Qua aduocata edita/cũ in nullo poſſet redargui:
ſimiliter dixit aduocata: Si vult aliq̃d dicere ꝓcu/
rator nequitie ĩfernalis/dicat. ¶ Propoſuit ergo
ꝓcurator nequitie infernalis in hũc modum. Mo/
dus eſt diſcretio cautele cuiuslibet ſapiẽtis/volẽtis
contra aliũ experiri: expectare p̃mũ interdictũ reſti
tutoriũ/ſi ſibi de iure cõpetit intentare: qꝛ ſicut ſci/
tis melior eſt conditio poſſidentis: quare ergo ꝓcu
ratorio nomĩe peto/primo ⁊ p̃ncipaliter me reſtitui
ad omnẽ poſſeſſionẽ: qꝛ paratus ſtatim ſum ꝓbare
pacifice ⁊ quiete poſſediſſe noĩe quo ſupra fuiſſe; de
fraudatũ ⁊ ſpoliatũ: nam iſta duo cõuenit ꝓbari:
vt habet in libro decreta. extra de reſtitutione ſpo/
liatoꝝ ⁊c. Quia reintegranda ſunt oĩa ſpoliata an
teqꝫ ꝓcedat in cauſa. Reſtitutione aũt plenarie fa/
cta/ſum paratus cuilibet reſpõdere. Loquit aduo/
cata filio: Audi fili mi bñdicte iniquitatẽ diaboli:
qui ſe gerit eſſe partẽ actoris falſo: vt ſui eſt moris
petit p̃mitus ſe reſtitui per iura: que iura loquunt
in rebꝰ ſpoliatis reſtituendis: ⁊ ſic loquit. c. ex de re
ſtitutiõe ſpoliatoꝝ extra: ⁊ ita reſtitui nõ debet: qñ/
immo reſtitutio eis qui poſſederũt: nõ vi/nõ clam/
nõ precario: ſed bona fide ⁊ iuſto titulo fieri debet.
Demones aũt nunqꝫ hoĩes poſſederũt: ſꝫ velut cu/
ſtodes carceris inferni ianuas/ſicut nebulas ⁊ gur/

iões cuſtodierūt. Is em̄ fili mi poſſidet cuius noīe
poſſidet: ergo vos ſolū hoīes poſſediſtis ⁊ poſſide
tis debite ⁊ iuſte: qꝛ vos hoīez creaſtis: ⁊ nunq̄ po
tuit demon habere bonam fidē q̄tocūq̄ poſſederit
vel ꝯtenuerit: cum nulla dier̄ pſcriptio iuuet male fi
dei poſſeſſorē: vn̄ bona fide caruit ⁊ caret: ergo fuit
demon nō poſſeſſor/ſed male fidei detētor: nā aliud
eſt poſſidere ⁊ aliud detinere: igit̄ vbi nulla fuit poſ
ſeſſio/nulla cōpetit reſtitutio: ⁊ vbi nulla eſt fides/
ullus titulus nec pſcriptio: ergo reſtitutio nō ha/
bet locū. Dic mihi damnate reprobate: nōne filius
meus q̄ eſt hic pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus/hominē
creauit: quō rē alienā poſſediſti cum ſciebas ipſam
alienam? ¶ Rn̄dit demō: Interlocutoriā poſtulo
ſup hoc: cuz fuimus ab olim in poſſeſſione. Sup q̄/
bus iudex iuſtus interlocutorie decreuit illū demo
nem ad p̄dicta nō eſſe reſtituendū. Tūc demon ſtri
dens dentibus: miſſa manu ad marſupium/extra/
xit: Bibliam: ⁊ cepit legere in Geneſi/vbi dicit dn̄s
ade ⁊ eue: De omni ligno paradiſi comedatis: exce
pto ſolū iſto. Quacūq̄ em̄ hora comedetis/morte
moriemini. Peto iſta verba ita ſtare. Et maria. At
tendite fili verba: ⁊ parabolas demonis ꝯſideret̄.
Allegauit em̄ caput: ⁊ caudaz ſubticuit: quod eſt ꝯ
legem. Subſequenter mihi Geneſis patent verba
per demonem recitata. Hec verba ab ipſo ⁊ ſuis cō/
plicibus Ade ⁊ Eue: quibus cauſam peccandi de/
derunt: nequaq̄ moriemini: ſed eritis ſicut dij ſciē/
tes bonum ⁊ malum. Et q̄ cauſam damni dat/dam
num dediſſe videt̄. Non ergo audiēdi ſunt demo/
nes: quia adā ⁊ eua de facto ex eius autoritate pec/
cauerūt. Et quia fraus ⁊ dolus ⁊c̄. ne de dolo per/
miſſo gaudiū reportet vnde debet diſpendiū repor
tare. Repellat̄ ergo demō a lumine genitorū infla/
tus. Loquit̄ demon chriſto: Pater ſancte fac mihi

vt faciũt boni iudices qui in hmõi caſibus iura ſe/
quunť: poſito eñ ſine p̃iudicio ſicut aſſerit aduoca/
ta mundi/ ꝙ ab agendo repellar: tamẽ veſtrũ nobi/
le officium: quia etiã ꝓ tacente ex more officij iudi/
cat arbitrio: ne crimina remaneãt impunita ex bo/
no ⁊ equo: cum ad hec ex neceſſitate iuſticie teneať
quibus bonus et iuſtus iudex nulli parcere debet.
¶ Loquiť aduocata filio: Audite fili mi: vos eſť
rigor iuſticie/ necnõ ſumma eq̃tas/ et plenus dulce/
dine miſericordie: q2 p̃mo de rigore iuris petijt pro/
cedi: in hoc qđ petijt/ nõ eſt vlterius audiendus: q2
vt ſcitis ita eſt de iure/ ꝙ realiter vbi duo vel plura
auxilia ſine remedio ad vnum ⁊ ad idem obſeruan/
dum competũt: vnũ ex his eligere teneť: ⁊ vno ele/
cto potiſſime in iudicio deducto/ alijs renũciare vi/
detur: ſic autem eſt in ꝓpoſito/ ꝙ demoni plura re/
media competãt ad ꝯſequendũ qđ petit/ qđ tamen
non ꝯfiteor: vnũ ab initio elegit atq3 in iudicio de/
duxit/ vt apparet ꝑ ꝓceſſum: igitur merito ab alijs
quibuſcũq3 ad hunc ſenſum merito excludendus.
¶ Item cum negatum ſit demoni ꝙ vna via petijs
quõ ad aliud eſt audiendus: ſic eſt improbãdus in
ꝓpoſito: vt attendat quod lex dicit: ꝙ que vna lex
negat/ alia concedere nõ põt: ⁊ ſic eſt ratio: quia cir
cũitus eſt euitanduſ: ⁊ reprobareť ſi ſecus dicereť.
Iam videť iuri ſtare verbis et nõ rebus: qđ nõ eſt
dicendũ. Preterea fili mi/ vos ſcitis ꝙ verſutus diu
eſt vbi põt recurrere ad aliũ ordinarium/ non eſt re/
currendũ ad extraordinariũ: ſicut autẽ fuit ⁊ eſt in
ꝓpoſito: quia demon aliũ ordinarium vt dictũ eſt
induxit/ in quo ſuccubuit: quare nõ eſt audiendus.
Item bene ſcitis: ꝙ verſutus diu hic reſtitutionem
petijt/ quod tamẽ eſt auxiliũ ordinariu3: in quo tñ
auxilio iure exigente per interlocutoriam veſtram a
qua nõ extitit appellatum/ ꝑuatus eſt: et ſic trãſiuit

In rē iudicatā: ꝛ ideo fuit totaliter excluſus ꝛ etiam expulſus. Igit̄ nō obſtāte exceptiōe rei iudicate nullatenus pōt admitti. Et in oī aduocata ſequēs muliebrē ſexū fragilē ꝛ miſerabilē ſempꝗ timēs generis hūani ſubuerſionē mutauit faciē: ꝛ lachrymis atq ſingultibus dedita exinanita eſt: adeo ꝙ nemo tā triſtꝭ mētꝭ extitit: ꝛ cū tātū Vgo lachrymari ardeſceret/ flexis genibus/ ſciſſis ab vbere veſtibus/ lachrymis oculos inundātibus alloquit̄ filiū dicens: Fili mi ecce demon q̄ te ſpreuit ꝛ lapidauit: ad columnā ligauit: ꝛ in staterā crucis tanq̄ latronē infixit/ ꝛ amariſſime morti tradidit: ꝛ veſtrū nobile officiū implorauit: ego vero mater tua te nouē mēſibus in vtero portaui/ ꝛ pie nutriui/ dās tibi lac vberibus: ꝛ hoc facie ad faciē/ apiēs verba in ꝯriū eius qd petijt demō. Peto em̄ eo iure: ꝙ poſſim in euētu ꝑdicto mihi tantā iuſticiā fieri ꝛ adminiſtrari sup rōnibus meis ꝑdictis: cū ipſe apud te non debeat melioris ꝯditiōis eſſe q̄ ego: vnde poſtulo ꝙ ſi magis hoſti faueris q̄ mihi: deleatis me de libro veſtro. Filius aūt vidēs intētionē matris/ dolore pietatis cōmotus dixit demoni: Vade retro ſathanas: quia petitū tibi effectū merito denegamus. Dixit demō: Dico ꝙ caro ꝛ ſanguis/ non celeſtis iuſticia reuelauit hec filio. Et ideo bū ꝑdixerā: qꝛ nō erat mihi tutū matrē in iudicio ꝯ me poſtulare. Et dixit iam audiens talia q̄ nolitis audire forte: ꝛ oſtenſo euangelio vbi dicit̄: Venit ꝑnceps huius mūdi ꝛc. Quare pater ſancte obſeruate verba iſta: ꝛ q̄ ꝓceſſerūt de labijs veſtris non faciatis irrita. Scitis ergo ꝙ ego ſum ꝑnceps huius mūdi: ꝛ de me loquit̄ ſcptura vr̄a in multis locis. Et cōtinet̄ ꝙ ob aliquā modicā obiectionē poſſet maximū litigiū inter partes aliquas oriri. Et tunc omnis boni iudicis eſt decidere ꝛ diuidere rem litigioſam ꝓ poſſe/ ꝛ dare vni/

cuiq partē ſuā. Ut ergo ſcitis ego ſum pnceps hu-
ius mundi: non verbalis tm̄/ſed realis: quia verba
mea ſunt intelligēda cū effectu. Uos videtis pater
ſancte: quotidie eſt diſcordia int vos ⁊ me: vos aūt
dicitis q̄nq̄ eſſe veſtrū qđ eſt meū: ⁊ ego ſepe ⁊ fre
quēter dico meū eſſe qđ veſtrū eſt: poſtulo vos igit
vt oīs ceſſet diſcordia: ⁊ faciatis ſicut bonus iudex
ponderās equiualentia bona ⁊ mala mundi: ⁊ ſitis
dominator bonoꝝ ⁊ ego maloꝝ: ⁊ proculdubio re-
gnum veſtrū nō erit maius q̄ ſicut granum milij.
¶ Loquit maria: qđ petit intus habet: vos ſcitis
⁊ oēs: q tali die ſicut heri dies venerit ſancta bona
⁊ mala mūdi que verſutus petit. Modo ponderari
ponderata fuerūt ad petitionē ipſius in ſtatera cru
cis: q vos pcium ⁊ bonitas adinſtar bonitatis re-
cta ſtatera totum poderaſtis ꝓ humani generis re
demptione: ⁊ in aliā partē pependiſtis: ⁊ deſcendē
do ad inferos: ⁊ exinde reſurrexiſtis: a quo nō fuit
appellatū: ⁊ ideo nō eſt amplius audiendus: ne pu
eris ſiles fiamus: q̄bus nō placet in ludo pondera
tio: īmo dicūt pōderemus. ¶ Rn̄dēs demoni chri
ſtus dixit: Loq̄re ſi ſcias. Et demon territus de tan
ta reſpōſione/dixit aduocate: Dimitte me: qr eſt ho-
ra vt loq̄mur de inceptis: dico hominē tribus mo-
dis ſine remedio fuiſſe damnatū. Primo ſm duplī
cem iuſticiā. ſ. pcepti ⁊ exempli. Exempli ſic: qr an-
gelus peccauit/⁊ ſine remedio fuit dānatus: cū dn̄s
nō ſit acceptor pſonaꝝ: oportet ſilr hominē dānari
ſine remedio: alr̄s eſſet acceptor et iniuſtus: de qua
iuſticia iuſte poſſumus cōqueri nos damnati. Ad
iuſticiam pcepti ſic: qr hoīs fuit pceptum ſicut pce-
piſtis q nō comederet de pomo: ⁊ q̄ncūq̄ comede
ret morte moreret: angelo vero pceptū nō dediſtis.
Si ergo angelos damnaſtis ſine pcepto: multo for
tius damnatus eſt homo cū pcepto: cum fortius ſit

Contra genus humanū

ꝯ p̄ceptū ire q̄ꝫ ſine p̄cepto facere. Et peto modo ꝙ vos rn̄deatis/ſi rn̄dere poteſtis tanq̄ꝫ ad vlteriora ꝓcedēs. ¶ Rn̄dit aduocata: Miſer ⁊ infelix non eſt ſic̄ qꝺ tu ꝓpoſuiſti: qꝛ angelus peccauit/et ideo punitus eſt: qꝛ nihil infirmū in ſe habebat qꝺ eum induceret ad peccandū: quia nō infirmitate/ſꝫ malignitate peccauit. Et ſicut bene ſcitis/angelus nullo p̄cepto indigebat. Homo aūt ſi peccauit/habuit in ſe cāꝫ īmanentē ad peccandū ꝓpter tenuitatem ⁊ groſſitatē materie de qua plātatus eſt. Unde corpꝰ fragile efficit̄: ⁊ multo aūt leuius inclinans ad peccandū: ⁊ nimiꝝ eſt ſi angelus peccauerit ad iuſticiā p̄cepti. Sic aūt reſpōdeo: angelo p̄ceptū nō fuit: et peccauit angelus tanq̄ꝫ ſciens q̇d agere deberet ſine p̄cepto. Natura aūt ipſoꝝ āgeloꝝ in ſe habebat ſapiēam: qꝛ cognoſcebat rectitudinē boni ⁊ mali in ꝑfectione ſiue natura. Et qꝛ veniendo ꝯ talē certitudinem/ſine compatiōe grauius peccauit q̄ꝫ homo: ꝓpter qꝺ tanto altiori gradu cecidit. Homo aūt talem certitudinē nō habebat ꝓpter corpus qꝺ naturā grauat. Hinc eſt ꝙ non reſpondit certitudinaliter/ſed ait: ne forte moriamur. Sile ergo dānate: qꝛ ſatiſfactū eſt vltra velle. ¶ Reſpōdit demō: Nō ſilebo: aperi aures tuas ⁊ audi ea q̄ dicā. Tūc reſpōdit aduocata: Quare non petis interlocutorie fieri ſuꝑ poſitis q̄ callide cepiſti facere? Reſpōdit demō: Vultꝰ ſcire q̄re? qꝛ deitati frenū īponitis: ſed iterū dico ꝙ hō peccauit. Loquit̄ vero aduocata filio: Fili mi iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ: ſcis quid vult dicere verſutus iſte: vult eni̅ arguere ex multis culpis pro maiori parte falſis: ⁊ poſtea ipſe vult includere ⁊ inferre/ quaſi ex omnibus veris: ſed ſicut propoſitionum copulandaꝝ medium eſt pro parte/ſed pro toto eſt falſa: puta tot falſitates allegauit intima veritatis tacendo/intantum ꝙ maximum periculum

eſt ne alios inficiat. Ego aūt que nō ꝯſueui audire
mēdacia /odio faſtidita ſu; /ꝙ neſcio in quā ꝑtē me
voluā. Quare ſupplico ꝙ ipē dicat tm̄ ꝑ ſe culpā ⁊
ego ꝑſentabo ⁊ gloſabo ſm̄ veritatē. ¶ Loquitur
em̄ demō. Audio mirabile ꝙ aduocata mūdi vult
eſſe aduocata mea me nolēte: cū inuitū bn̄ficiū non
ꝯferatᷣ: ſicut pueri q̄ neſciūt cōputare ⁊ eligere. Aſ/
ſeris em̄ vos cōputare ⁊ gloſare. Ego poſtulo te nō
audiri: qꝛ mos ingerendi eſt: ⁊ poſtea ipſe ꝑſentet ⁊
gloſet ⁊ repetat ſi fiat ⁊ poterit ꝯſona veritati vt di/
xit: ⁊ poſtea replicabo. Tunc reſpōdit aduocata nō
modicum turbata. Nolo ꝙ alleget falſitatē; quia
non debet audiri in regno dei. Reſpondit demon.
Si non vultis me audire: ergo recedam: ⁊ hoc vide
at iuſticia iudicantis. Dixit chriſtus: Mater /iuſti/
cia req̄rit ꝙ ꝑmittas eū loq̄: ⁊ poſtea reſpondebis:
tāto erit nobis maius gaudiū. Loquitᷣ aduocata:
Dicas ergo quid vis. Dixit demon: Homo pecca/
uit. Dixit aduocata: Facias ibi punctū. Dixit om/
nipotens: Permittas eum dicere: qꝛ nihil in ciuili
ratio complectitᷣ. Reſpondit demon: Homo pecca/
uit in bonitate infinita: ⁊ ſm̄ iura pena debet reſpō
dere culpe: quare peto hominem qui cōmiſit crimē
leſe maieſtatis cum ſuis heredibus in quibus he/
reditas criminis ex perſona traditᷣ /ꝑpetuo puniri.
¶ Aduocata reſpexit filiū; cum oculo: ⁊ filius ma
tri reſponſionē inſufflauit. Ego ſemper dixi ꝙ durꝯ
erat mihi matrē iudicis in aduocatā ꝯ me habere.
Aduocata dixit filio: Fili mi cuius nomine flectitᷣ
omne genu celeſtium /terreſtriū / ⁊ infernoꝝ: deꝑcor
vos audire verba mea. Iſte nequā dixit d̄ homine
ꝙ peccauit in bonitate infinita: ⁊ ideo ſit infinite pu
niendus. Ad quod reſpondeo ⁊ dico: ꝙ vos eſtis
deus ⁊ homo: et bonitas etiam infinita: et vos qui
eſtis infinitus et bonitas infinita /pependiſtis in

cruce: et morte turpiſſima ⁊ crudeli cruciat⁹ fuiſtis
ꝑmitus bñ rñdit pena culpe. ¶ Loquit̃ chriſtus:
Regina celi nõ ſufficit vobis iſta rñſio: non vultis
ꝙ homo puniat̃ de pctõ ſm petitionem ꝙ iura cla-
mant. Cui dixit demon: Iura volo. Dñs ad eã: qꝛ
fuit culpa infinita. Dixit demõ: ergo hõ puniat̃ in-
finite. Dñs ꝓ matre ait demoni: Nõne mihi omne
iudiciũ tradidiſti? Si culpa fuit infinita: et hõ non
põt infinite ſatiſfacere ⁊ mori. Loquitur aduocata:
Vos eſtis filius dei viui rex in eternũ duraturus: ⁊
deus ⁊ homo nõ puniendus in infinitum. Item di-
xit demon: Homo peccauit in bonitate infinita. Re-
ſpondit aduocata gloſando: peccator ingemuit: et
dñs amplius nõ recordatus eſt eoꝝ: qꝛ nõ debet in
eo reincipi qḋ iaꝫ fuit. Non eñ iudicat deus bis in
idipſuꝫ. Ubi dixit ad vltimũ ꝯcluſio diaboli: ergo
pena debet eſſe infinita. Dixit aduocata: Mentitur
demõ: qꝛ q̊ ex falſis ꝯcludit/oĩno debet excludi: er-
go cũ annihilata ſit culpa ꝑ miſicordiã/eſt annihi-
lata ⁊ pena ꝑ grãꝫ: vt vitiũ virtus opiat/grã culpã
cũ ꝓbis ⁊ approbis/cũ lachrymis ⁊ ſuſpiriis: qḋ ⁊
eſt faciendũ. Et ſingulis viſis ad inſtar eius qḋ le-
gitur. xxiiij. q. iiij. c. diſtet: maria in vtero nato ⁊ fi-
lio denudata cũ vberibus naturaliter trahit iudicẽ
qũ vult. Rñdit demõ: Nõne noſti vbi ſubeſt iuſti-
cia excuſatiõis ſeu defenſiõis: cãꝫ noſcis: qꝛ non ſo-
lũ lachrymis/ſed etiam inſidiis reſiſtere hoſti licet:
aduocatũ mihi dari poſtulo: vt iura volũt. Aduo-
cata loquit̃ ex ſecretariis curie celeſt͛: nõ potes pe-
tere quecũqꝫ: q̊ vis ex ſecretariis infernalis neqtie
recipe? addẽs: Audi me: qm̃ omnẽ q̃ſtionẽ ſoluam:
ergo nõ eſt dubiũ: qm̃ pater/filius/ſpũſſanct⁹ crea-
uit hominẽ in ſapiã: vt eſſet heres vite eterne: quaꝫ
promiſit abrae et ſemini eius: ergo ſi hominem pu-
nitum in totum delens ipſum/vt ait demon: non in

ſapĩa: ſʒ in vanũ ꝯſtituiſtis oẽs filios hominũ: qḋ
eſſe nõ debet. Seq̄ret̃ ergo/ ꝙ nõ in ſapĩa/ ſʒ in vanũ
creaſſet hoīeʒ: oportet eñi hominẽʒ eſſe heredẽ vite
eterne. Rñdit diabolus. Uos dixiſtis ꝙ ſi deleatur
genus hũanũ: ſeq̄ret̃ ꝙ nõ in ſapĩa/ ſed in vanũ cõ/
ſtituiſſetis filios hominũ. Ex hoc ſic arguo. Quic
quid olim feciſtis vos/ creaſtis: ergo apparet ꝙ aut
in ſapĩa facta ſunt oĩa: aut iniuſte ꝯdemnaſtis nos
in ꝑpetuũ. Dixit aduocata: Fili iniq̄tatis ſi eñi fuit
damnatus vnus chorus angeloꝝ cũ eſſent decem:
nõne adhuc remanſerũt nouẽ chori illius? Secꝰ ve/
ro eſt in hoīe: q2 ſi genus hũanũ in totũ deleat̃: er/
go in vanũ ꝯſtitutus fuit hõ/ nõ in ſapĩa. Reſpõde
demon ⁊ noli obmuteſcere. Tunc dixit Jeſus: Si
dñs pater/ filius ⁊ mater ſunt ꝓ homine/ q̄s ꝯ̄ ho/
minẽ? Et ſic deciſa eſt cauſa ⁊ oĩs queſtio: q2 ſic diffi
niũt omnia neceſſaria ⁊ aſſignant. Tunc quidẽ an/
geli inceperunt cantare: Salue regina miſericordie
⁊c̃. Eya ergo aduocata noſtra ⁊c̃. Et expulſus ⁊ eie
ctus eſt demon a celeſti militia/ rediens vnde venit:
⁊ portans de ſua ꝓcuratione dedecus ⁊ nõ decus.
Pro q̄bus oĩbus ſupradictus laudãdus eſt ille pa
ter verus/ pius/ ⁊ miſericors: quo ꝑtermiſſo nulluʒ
rite fundatur exordium.

¶ Sceleſtiſſimi Sathane
litigationes contra
genus humanũ
finiunt.